

SPOR ZARADI KAPITULACIJE V VARŠAVI med Poljaki in v tisku, ki kritizira Rusijo, se ni ponehal. Ko je delegacija ameriških Poljakov Roosevelta prijela o tem, je odgovoril, da niti njemu ni še točno znano, kaj se je dogajalo v Varšavi v času upora, in kako je nastal, torej vedo še toliko manj drugi. Moskva vrtrja pri trditvi, da se je general Bor s svojimi podtalci in ostalim meščanstvom uprl prekmalu, zato mu rdeča armada ni mogla pomagati. Gornje predstavljajo poljsko delegacijo v Varšavi na poti v nemški glavni stan z belimi zastavicami, ko je šla spročiti kapitulacijo poljskih čet.

V Kremlju določili, kaj naj bo bodoča Jugoslavija

**CHURCHILL IN EDEN PRAVITA, DA STA
SVOJO MISIJO PRI STALINU DOBRO
IZVRŠILA. — TITO PRI TORIJIH NI VEC
"POPULAREN". — ANGLEŽEM JE ZA RUDE**

Poleg Poljske je bil na konferenci med Churchillom, Edelenom, Stalinom in Molotovom najtrši oreh vprašanje bodočnosti balkanskih dežel. Posvetovanja, ki so se seveda vsa vršila za zaprtimi vrati, so bila končana minuli teden in Churchill se je s svojim spremstvom vrnil v London. Pravi, da je svojo misijo v Moskvi zelo zadovoljen in iz moskovskega časopisa je razvidno, da tudi tam hvalijo doseženi sporazum med Churchillom in Stalinom. Kakšen je, tega seveda niso objavili, a Churchill je obljubil poročati o svojem obisku v parlamentu. Zadeva Poljske še nejasna.

Konferenčniki pravijo, da so poljsko vprašanje zelo približali končni rešitvi, kar pomeni, da je še vedno nerešeno in da se zamejna vlada ter poljski odbor v Lublinu nista sporazumele toliko, da bi mogla oznaniti triumf soglasnosti.

Bolj po sreči pa je Churchill in Stalinu baje šlo v njuni razpravi o bodočnosti balkanskih dežel. Geografično nima Angliji na Balkanu kaj iskati, ker je zelo daleč od balkanskega potoka. Ampak ker je Anglija imperialistična in živi od imperialističnih pridobitev, katerim se ne misli odreči, je zanje silno važno, kateri vpliv naj odločuje na Balkanu. Po prejšnji vojni sta francoska in angleška vlada na Balkanu popolnoma prevladovali. Sovjetska unija je imela polne roke dela s civilno vojno, lako in raznim notranjimi gospodarskimi in političnimi problemi. Vrh tega so se Francozi, Angleži in Američani umeševali vanjo s svojimi četami, s podpiranjem belogardistov in s podpiranjem Rusiji sovražnih vlad v obmejnih državah.

Pvl USSR ogromen

Sedaj je situacija drugačna. Rdeča armada je v Bukarešti, v Sofiji in v Beogradu. Angleška se je požurila v Atene, a še ko so jih Grki sami osvobodili. Grčija mora po angleškem pra-

Hujskanje proti Rusiji v sedanjem volilnem boju zelo nevarna igra

Thomas Dewey je v početku volilne kampanje obljubljal, da se v nji ne bo umešaval v vnanje politiko ameriške vlade, kar so mu nekateri verjeli, toda večinoma ne, ker je baš vnanja politika sedanjih velesil na bolj delikatno in tudi najbolj sporno vprašanje.

Česar se je Dewey v nji najbolj lotil, je tudi najbolj opasno ne samo slogi, kolikor jo je sedaj med zavezniki, pač pa še posebno bodočemu miru. Roosevelt napada z ozirom na njegove odnošaje s Sovjetsko unijo. Dolži ga, da je s svojo tajno diplomacijo izdal Poljake in da Poljaki še zmerom ne vedo, kakšna bo usoda njihove države po tej vojni.

Ker se Poljaki hvalijo, da jih je (priseljencev in potomcev) šest milijonov v tej deželi, se Dewey nadaja njihnih glasov. Zato jim obljublja, če bo on izvoljen, samostojno, zares neodvisno Poljsko, kar pomeni takšno, kot je bila pred to vojno — velika in pa sovražna svoji sosedji na vzhodu.

Dne 20. januarja 1940 je Dewey dejal, da je bila Rooseveltova največja napaka — priznanje Sovjetske unije. "Mi prav nič ne potrebujemo take tovarišije," je poudaril.

Sedaj je svoje mišljenje toliko spremenil, da intrigira proti Moskvi le indirektno, toda njegova tovarišja, v kateri sta posebno glasna McCormick in Hearst, pa hujška proti Rusiji kot da smo v vojni z njo, ne pa s Hitlerjem.

V Rusiji vedo, kako so ameriški toriji, ki prevladujejo, pozdravili Hitlerjev napad na USSR. Vedo tudi, da jo sovražijo sedaj in da na vse viže napadajo zvezno vlado zaradi njenih lend-leasnih dajatev rdeči armadi, čeprav se proti Nemcem boril kot katerakoli druga sila.

Vsi preudarni ameriški žurnalisti svare, ne začrtevati dobre volje in vere Rusov v sodelovanje z Združenimi državami ne samo za zmago, ampak tudi za trajen mir. Toda reakcionarji, ki se dušajo za "free enterprise", vidijo samo svoje interese in Rusijo sovražijo, ker je dokazala, da država lahko uspeva brez izkorisčevalnega, poseduječega SLOJA.

Drugo vprašanje je Rumunija, ki jo je Anglija do te vojne imela ekonomsko v kleščah in podpirala gnilo, koruptno kličo v nji. V tej igri jo je Hitler izpodril, sedaj pa je pod pokroviteljstvom sovjetske armade. Angležev se v Rumuniji najbolj tičejo rumunska oljna polja. Pred vojno so bila posest angleškega kapitala. Vlada v Londonu zahteva, da se jih vrne prejšnjem lastnikom, torej Angležem. Veliko ljudi v Rumuniji pa zahteva, da naj se priroda povesta v njihini deželi socializira, kakor jih je n. pr. Mehika. Ker se je Churchill vrnil smehljaje, bodo oljna polja v Rumuniji bržkone zopet angleška svinjava.

Angležem za olje in rude

Angleži so se poleg za rumensko olje zelo pobrigali tudi z

'Nadaljevanje na 3. strani.'

Povsod v Zedinjenih državah, koder živi slovenski rod, ki mu teče po žilah slovenska kri, se organizira in prispeva za čimprejšnjo pomoč razigranim, bosim, brezdomnim, bolnim in ranjenim, ob enem pa junashkim bratom in sestraram v staro domovini, na katere je lahko ponosen vsak zaveden Slovenec in Slovenska. S svojo krvjo si ustvarjajo boljši svet na katerem bo slovenski narod svoboden in na svoji zemlji sah svoj gospodar. Ta narod ne bo več dopustil, da bi mu sedeli na tlini tuji ali domači tirani. Ta narod je v treh letih in pol zguibil vsa življenska sredstva. Pobrala sta mu jih nacizem in fašizem. Ostala mu je edino duša, čista, poštena in borbeni duša, ki gleda v bodočnost — v boljši, poštnejši in bratski svetu. Pomagajmo temu narodu sedaj, ki krvavo potrebuje naše pomoči.

Na zadnji seji postojanke št. 25 SANS se je sklenilo, da se tako prične z nabiranjem vsakovrstne oblike in ob enem deželnih prispevkov. Izvoljen je bil začasni odbor, katerega naloga je dobiti primeren prostor in sklicati javen shod, posebno za južno-zapadno okolico Chicago. Odbor je dobil prostor za skladišče na 3936 W. 28th St. Tja prinesite staro, čisto obleko in perilo. Začasno bo prostor odprt samo od 6:30 do 9. zvečer.

Pozneje, ko bo organiziran večji odbor, bo prostor odprt tudi čez dan. Kdor želi pomagati pri tem humanitarnem delu, naj se zglaši pri enemu spodaj podpisanih odbornikov.

Shod, na katerega sta vabljena vsi Slovenci in Slovenke, se vrši v četrtek, 2. novembra, v dvorani SNPJ. Prične se ob 8. zvečer. Imeli bomo par dobrih govornikov in pobiralno se bo

Zavezniki okupirali že 14 glavnih mest, med njimi Beograd

Izmed petnajstih glavnih mest, ki so jih osvobodili zavezniki iz nacističnih klešč, jih je 7 okupirala rdeča armada, 5 ameriška, angleška in kanadska armada skupaj, enega ameriške skupno s francosko (Pariz) in enega angleške skupno z grško (Atene).

V slednjem navajamo 14 glavnih mest po redu, kot so bila vzetna nacija druga za drugim: dne 4. junija Rim; Vilna, glavno mesto Litvinske; 13. julija; Pariz, 25. avgusta; Bukarešta, 31. avgusta; Bruselj, Belgija, 4. septembra; Monako, v kneževini Monako, 4. sept.; Luxemburg, v vojvodini istega imena, 15. sept.; Sofija, Bolgarija, 17. sept.; Helsinki na Finskem, 19. sept.; Tallin, Estonija, 22. sept.; San Marino, v republiki istega imena v Italiji, 23. sept.; Riga, glavno mesto Latve, 13. oktobra; Atene na Grškem, 14. oktobra; Beograd, 20. oktobra. Osvojila sta ga rdeča in pa Tičeva armada.

SILNA KATASTROFA V CLEVELANDU ZADELA MNOGO SLOVENCEV

Eksplozija in požar dne 20. oktobra v okolici ulice St. Clair, kjer so glavno slovenske ustanove, prodajalne in stanovanja, je prizadela našim ljudem veliko škode in tuge v družinah.

Posledice te katastrofe, ki je največja v dolgi zgodovini Clevelandskega mesta, bodo ljudje še dolgo čutili.

Vsem v naselbini naše srečute.

ZINKA MILANOV NASTOPI NA PRIREDBI FEDERACIJE SNPJ

Cikaška Federacija SNPJ predi v nedeljo 29. oktobra v jednotini dvoran na 2657 South Lawndale Ave. proslavo 40-letnice Slovenske narodne podporne jednote, na kateri nastopi tudi slovita pevka newyorské Metropolitan opere Zinka Milanov. Spored se prične ob 3. popoldne. Vstopnice so po 75c.

POŠLJITE OGLASE V KOLEDAR NAJPOZNEJE DO 1. NOVEMBRA

Upravnštvo želi, da vsi, ki nabirajo oglase v prihodnji letnik Ameriškega družinskega koledarja, naj jih pošljejo najpozneje do 1. novembra.

Pravljivo je, da vsi, ki nabirajo oglase v prihodnji letnik Ameriškega družinskega koledarja, naj jih pošljejo najpozneje do 1. novembra.

Za Jugoslovski relifni odbor poštanke 25 SANS:

Donald Lotrich, Frances Vi-

der, Joseph Kristan, Louis Be-

niger, Louis Zorko.

Ščuvanje vojakov proti unijam žanje posledice

V Kansas Cityju, Mo., se je v delavnici za vojna letala dogodila stavka, v področju unije avtov delavcev (UAW-CIO). Deli je bila upravljena ali ne, o tem fu ne bomo razpravljali. Potrebno je poudariti le, da so šli v stavko ljudje, ki imajo slike na bojiščih in hčere v vojni službi. Toda napadi v radiu, v časopisih in pa že skozi par let proti unijam v splošnom se takoj dobil gnojna tla in mali skupini vojakov in mornarjev, ki se je, na pobudo svojega vodje v uniformi, odločila stavko razbiti in delavce pod pretajo fizičnega napada pognati nazaj na delo.

Značilno je, da so "promoterji" te vojaške akcije smeli s-

ali, marš nazaj na delo, ali pa vas bome v vaših hišah obiskali.

Na poti proti pikevom so ustavili vsakega vojaka in mornarja, ki so ga srečali, s pozivom, da naj gre z njimi v obrambno tovarisko, ki so v "mičnih luknjah" v Evropi in v Aziji, češ, materijalo jim manjka, tu pa "komunisti" stavkajo, namesto da bi scitili s produkcijo življenskih fantov na bojiščih v Evropi in v Aziji.

Vojaki in mornarjeni policijski so videli to mobilizacijo in apelirali na vročekrvene protijske fante, da naj se razidejo, pa brez uspeha. Drugega jima storili, čeprav so vedeli, da njihovo početje lahko povzroči krvolitje.

Mornarji in vojaki so pike-

SANS bo sodeloval pri relifni akciji ZOJSA

FRANK ZAITZ

Vojni relif Američanov južno-slovenskega porekla je po svoji ustanovitvi poslal drugim jugoslovanskim relifnim odborom.

Prej omenjenima predlogoma, zapadena v resoluciji V. Cainkarja, so glasovali proti Joseph Zalar od KSKJ, Josephine Erjavec od Slovenske ženske zveze, in pa Frank J. Wedic, tajnik Družbe sv. Družine, vse je iz Jolieta. Za sta glasovala Leo Jurjevec, predsednik Zadnje slovenske zveze in pa John Ermenc od Jugoslovanske podporne zveze Sloga (Milwaukee). Vincent Cainkar, naravnov, je bil za oba predloga, ker je spisal resolucijo, a kot predsednik JPO-SS ne bi mogel glasovati drugače kot poimenko. Janka N. Roglič od Ameriške bratske zveze in drugih zastopnikov ni bilo na to sejo.

Pravijo, da taka ladja kmalu pride in omenjeni relifni urad bi rad sodelovanja v tolkiški meri, da se bi parnik čimprej napolnilo.

Newyorški urad je v pismu, na naslov JPO-SS sporčil, da naj iz svojega nabranega skladu kupi kakrsnekoli potrebskih instrumentov, ki naj se jih sreča.

Seja JPO-SS se je vršila dne 19. oktobra v Chicagu. Z ozirom na to pismo iz relifnega urada v New Yorku je Vincent Cainkar, predsednik SNPJ, predložil resolucijo, ki odobrava pričakovanje Vojnega relifa Američanov južnoslovenskega porekla in predlaga, da se bi mu v nakupovanju blaga JPO-SS predložil. In pa, da bi še pred pridruženjem prispeval večjo vsto na nakup medikalij in zdravniških instrumentov, ki naj se jih bi poslalo tja s prvo ladjo.

Predloge te katastrofe, ki je največja v dolgi zgodovini Clevelandskega mesta, bodo ljudje še dolgo čutili.

Oba predloga sta padla v vodo. Tajnik KSKJ Joseph Zalar, ki je obenem tajnik JPO-SS, je dokazoval, da o novi relifni akciji pod vodstvom ZOJSA prema vemo, oziroma, da kolikor vemo, so argumenti o njih bolj neugodni kot pa ugodni. In če bi se že dogodilo, da je edinstvo mogoče, počakajmo, da se ji pričakujeta tudi druge relifne akcije.

Dan pozneje — dne 20. oktobra, je zborovala eksekutiva SANS-a. Navzočim je bilo žal, da na seji JPO-SS dan prej ni moglo priti do soglasnosti toliko, da bi se lahko relifno akcijo med Slovenci v Ameriki, in po možnosti sedaj tudi med drugorodci, enoto nadaljevalo pod pokroviteljstvom JPO-SS. Ker pa je v teh časih pomoč najnajla, je SANS sklenil podpreti omenjeni vojni relifni urad v New Yorku in sodelovati z njim, ob enem pa apelirati na JPO-SS, da naj spremeni svoje stališče, v očigledu, da se bo v pomoč našim onkraj morja storilo veliko več, ako delamo skupno. Urad v New Yorku zagotavlja, da se lahko ves v JPO-SS nabran denar porabi samo za pomoč v Sloveniji, dasi so mnogi naši rojaki mnenja, da so

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Kako se naši v Sloveniji bore za svojo svobodo?

Tone Seliškar je znan sotrudnik Ameriškega družinskega koledarja. Enako Mile Klopčič. Oba sta delovna v osvobodilni fronti. Mile je napisal o partizanih veliko pesmi in drama "Mati", Seliškar pa med drugimi "Pesem puntarjev", ki bo v prihodnjem letniku Ameriškega družinskega koledarja.

Prvi bo iz uporniških vrst nove Slovenije v kolektorju nekaj našim čitateljem dosedaj povsem neznanih imen, deloma, ker

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četr leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka po pooldne za priobčitev v številki tekočega teden.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Ali bodo socialisti in komunisti lahko delali skupaj za preobrate?

Angleški delavci so na svojem minulem zboru sklenili, da se bratomorni boj med mednarodnim proletarijatom ne sme več dogoditi. A ob enem nočeo v delavsko stranko komunistov kot edinico, pač pa jih je pripravljena sprejeti le pod svojimi pogoji. Eden glavnih je, da se razpuste kot politična enota in se pridružijo delavski stranki le kot posamezni člani.

V Franciji delajo sedaj socialisti in komunisti skupno. To tam ni novo, ker so z enotno fronto med sabo poskusili že pred vojno, pa jim jo je reakcija razbila. Veliko zasluge pri tem je imela tudi takratna vranja politika sovjetske vlade.

Na Rumunskem delajo sedaj socialisti in komunisti enotno toliko močno, da je kmečka stranka zapretila z izstopom iz vlade, češ, da ne mara nad sabo levicaške prevlade.

V Italiji sta komunistična in socialistična stranka skupno v koalicijski vladi in ob enem še posebej v tesnih stikih, toliko, da so nasprotniki komunistov začeli trditi, da socialistična stranka v Italiji sploh ni socialistična, temveč le podružnica komunistov. "Počakajte, da bo osvobojena severna Italija!" pravijo tisti, ki jim ni više, da bi se gladilo pot v solidarnost delovnega ljudstva. Pa so menda v zmoti. Nikjer ni razvidno, da so med uporniki v Milanu, Turinu, Trstu itd. sploh kake nepremostljive načelne razlike.

Na Ogrskem so socialisti razvajeni, toda večina je za sodelovanje s komunisti. Se bolj pa na Češkem, kjer komunisti itak niso mnogo pomenili, a sedaj, vsled pogodbem z USSR, pa se je vsa čehoslovaška vlada povsem oslonila na Moskvo.

Kaj pa socialisti v Jugoslaviji? Treba je upoštevati, da je jugoslovanska diktatura socialistično gibanje zatrla posebno v svojih poslednjih par letih, dočim se je med tem razvijalo v nji komunistično podtalno gibanje — dobro organizirano in financirano. Zato je lahko po 21. juniju 1941 s tolikšno silo buknili na dan.

Zdi se, da na eni strani Moskva, in na drugi angleška delavska stranka, in angleška zveza strokovnih unij, s svojimi sedem milijoni članov, iskreno delujejo za solidarnost med komunisti in socialisti. Tisti, ki ne morejo pozabiti strupene medsebojne borbe, ki je trajala posebno prvi 10 let po prejšnji vojni, nasprometoju. Kapitalisti in ekonomski rojalisti sploh bi radi, da med delavnim ljudstvom po svetu ne pride do solidarnosti.

Ampak če bo angleško delavstvo uspelo, se jim nakane za netenje bratomornega razdora ne bodo obnesle.

Veliko pa je odvisno, kakšne kompromise bo morala skleniti sovjetska unija. Nanjo Washington in London na vso moč pritiskata, da naj se ne umešava v obstoječi ekonomski sistem v deželah, v katere je udrila rdeča armada.

Ampak če delavci hočejo, pa naj se imenujejo za socialiste ali komuniste, si lahko določijo ekonomski red po svoji volji. In določili si ga bodo neglede na ameriške in angleške torije in na spletke iz Vatikana ter izkorisčevalce v svojih deželah.

Svet je zrel za socializem, česar se izkorisčevalni, privilegirani sloji dobro zavedajo — na žalost veliko bolj, kar pa delavci. Zato si skušajo svoje interese zavarovati z zlorabljanjem nevednosti proletarske mase. Pa ne bodo zmerom uspevali. Proletariat v Evropi hoče socializacijo in nihče mu ne bo zabranil poti v nov gospodarski red.

Klerikalcev v Sloveniji njihni kolegi v Ameriki ne bodo mogli oprati

Našim prijateljem v takozvani zvezzi slovenskih župnih nikarjev ne gre v glavo, da svojih kolegov v starem kraju, s škofom Rožmanom na čelu, ne bodo mogli pobediti. Delujejo po firerjevih navodilih tako očitno, in celo navdušeno, da niti izgovori o primorjanosti več ne drže.

O tem se je Izidor Cankar posebno prepričal. Ko je bil povabljen, da naj vstopi v Subašičeve vlado, je odgovoril, da bi se rad najprvo uveril, kako je tam, kdo je Tito, kaj so partizani in kaj se godi na Slovenskem, v deželi, ki naj bi jo z Marušičem zastopal v novi vladi.

Bilo mu je ustrezno. Poskrbeli so mu, da je prišel v Jugoslavijo, se snidel s Titom in bil na Slovenskem ter govoril z borci in tudi s takimi rojaki, ki so na Rupnikovi-škofovi strani.

Izidor Cankar je bil nekoč duhovnik. Ker se je zaljubil, je svečeniško službo pustil, zato, da se je lahko oženil, toda smatral se je i v nadalje za pristaš klerikalne Slovenske ljudske stranke. Po njeni zaslugi je bil imenovan za jugoslovanskega poslanika v Argentini in potem za poslanika v Kanadi. V slovenski književnosti je znan posebno vsled svojih "Obiskov" pri Ivanu Cankarju in napisal je tudi par drugih knjig.

COMMUNITY AND WAR FUND, za katerega je kampanja sedaj v teku, pomaga ne samo dobrodelnim ustanovam in vojaškim zabaviščem v tej deželi, temveč tudi bednemu ljudstvu v od vojne razdejanih in obubožani Evropi. N. pr. vojnim beguncem, kakor so na gornji sliki.

KATKA ZUPANČIĆ:

IVERI

Odročalo bo ljudstvo

Moj zakonski tovarš Jape se je davi znenada ozrl znad časopisa, rekoč: "Feliks je v Chicagu, namreč Feliks von Habsburg."

"Ali še zmerom straši po Ameriki?"

"Straši... Ne pozabi, da je cesarske krvi in da je zato izbranim —" tu je Jape kihnil — "krogom lepši ko tep, modrejši ko moder, in njegova beseda odteha več, nego knjiga kakega plebejca. Na govorniški turi je..."

Ne bi nam bilo do smeha, niti do ironičnega nasmeha ne, če bi na naši zemlji v staro domovini ne imeli partizanske vojske, ampak bi imelo vso besedo izdajalsko krdelo okrog Rupnika, ki bi tako gotovo, kakor je amen v očenaju, potisnilo Slovenijo zopet tja, kjer je bila 1. 1914, aka se seveda Otonu in Feliksu namera posreči.

Nekdo je sicer zapisal, da je Slovence konec konca vseeno, ali jim vlada Peter ali Oton, ce se že ne bi mogli izogniti monarhije. To bi bila kaj sladka muzika za Habsburžane;

Ko se je Izidor iz Jugoslavije vrnil, je v Hrvatskem Glasu v Winnipegu z dne 3. oktobra pojasnil, čemu se je odločil za vstop v Subašičeve vlado. Njegove ugotovitve postavljajo na laž vso opravičevanja slovenskih ameriških klerikalcev, ki bi radi pobežili izdajalsko, reakcionarno, fašistično početje svojih tovarišev v Sloveniji. Cankar pravi o njih in o svojem vstopu v vlado med drugim:

"Vstopil sem v to vlado v nadi in želji popraviti gotove politične napake onega dela slovenskega naroda, ki jih je storil v dobi, o kateri mislim, da je najtežja v njegovih zgodovini."

En del Slovencev se je organiziral v domobranstvo. To ime so prevzeli od Paveliča, v dobrorib politike, ki jim je narekovana od Hitlerja. Teh nekaj tisoč Slovencev ju njemu priseglo zvestobo — torej človeku, ki je (spodnje) Stajersko proglašil za nemško zemljo in izgnal z nje slovenski narod, ga ob nem mobiliziral v svojo vojsko in ga odvedel na prisilno delo v rajh. Vse to se je dejalo v času, ko se je Hitlerjev sistem že rušil.

Jaz sem očigled vseh teh dogodkov imel priložnost, da na osvobojenem jugoslovanskem terenu še posebej pregledam vse to o čemer sem že prej čital in slišal. Tako sem si od blizu ogledal partizanski pokret, pa si zaželet, da si pri Slovencih ohranim isto zaupanje, kakor sem si ga pridobil med njimi. Zato tele moje ugotovitev:

1. Na Tita se lahko zanesete. Je resen človek in se mu sme brez bojnici zaupati.

2. V partizanskih oddelkih so komunisti, toda partizanski pokret ni komunističen, pač pa zelo jak, dinamičen, discipliniran pokret. Ima ne toliko strankarske, kot pa narodne cilje.

Meni je posebno hudo, ker je imela v organizaciji domobranstva Slovenska ljudska stranka največ zapletenosti. Ako me vse skup ne var, bo sodelovanje Slovenske ljudske stranke s fašizmom in hitlerizmom njen grob.

Nekaterim voditeljem te stranke, ki ima veliko dobrih tradicij, sem povedal tole svoje mnenje:

Spomenik Janeza Kreka bo ostal na njegovem grobu, a na grobu te stranke (SLS) bodo rasle koprite!

Prosim vse tiste Slovence v domobranstvu, ki so dostopni razlogom, da prestopijo v borbene vrste partizanov. S tem bodo sodelovali v borbi za osvoboditev svoje zemlje in njihovo ime bo v zgodovini častno ohranjeno. Tisti pa, ki ostanejo do konca s Hitlerjem, bodo predmet prezira ne le slovenskega naroda in njegovih zaveznikov, pač pa, kar je najhujše, zaničevali jih bodo njihni otroci."

Pravijo, da je takratni minister Miha Krek Izidorju Cankarju odsvetoval iti v vlado, pa ga ni hotel poslušati. Franc Snoj pa je boljši razumel duh novega časa in se sprl z Mihom. Sedaj je baje Snoj v Sloveniji, kjer skuša slovenski klerikalizem rešiti z ugorjanjem, da naj se pridruži osvobodilni fronti, dokler je še čas.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Odrešenje Jugoslavije je v vidi. Iz Podonavsko, Transilvansko in ogrske planote se ponika nevzdržljiva povodenj ruskih armad. Pospevši do Donave, se jim je pridružila ljudska osvobodilna armada Jugoslavije — in čudno — Bolgari in Rumanci so si spremeni gospodarje in pravijo, da se isti proces vrši na Ogrskem. Grške in angleške cete čistijo Nemce iz Peleponesa. Festunge Evropa ni več. Zidovje se lomi že v Nemčiji.

V Jugoslaviji se je precej spremenilo. Ko čitamo pisma naših ljudi, kolikor jih je mogoč priti iz tujine, je razvidno, da je večina naših vasi — ce ne popolnoma, pa saj deloma požganih. Se posebno so radi požgali naše vasi Italijani. To se pa prilaga fašistični naturi, še posebno z juga. Ali danes je ena najbolj uničenih in propadlih držav na svetu Italija. Jugoslavija ima mlade, krepke, zdrave ljudi, z nevzetljivo vero v sebe in v bodočnost. Vero, katere bo ustvarila boljšo in pravo ljudsko državo iz tistega, kar je bila nekoč sužnja.

Kot je Rusiji, katere je bila skoro zdroljena v prvi svetovni vojni, ter v civilni vojni, kateri je sledila potem še strašna suša z laktoto, je bil duh in vera v sebe, tista strašna neustrašljiva sila, katere je strla vse ovire ter ustvarila novo državo, v kateri se je razblinila Hitlerjeva nepremagljivost. To je tisti "Creator Spiritus", kateri ne ustvarja samo zgodovino, ampak daje moč za ustvarjanje iste. To je tisti duh, tista moč, tista sila, katere je vzdržavala naše partizanske armade v njih brezupnem boju, ko so bili osamljeni skoro od vsega sveta, ter prodani od njih lastnih narodov na Balkanu. In Jugoslavija ima vero. Noben narod s tako gonilno silo ne bo propadel.

Churchill v Moskvi

Na tej konferenci se je razpravljalo, kako zboljšati te razmere, katere je še posebno pokazala sedanja splošna vojaška služba. Treba bo zboljšati kvalitetno učiteljstvo ter tudi zboljšati njih živiljenjske razmere. Pred vsem pa dvigniti živiljenjski standard na jugu.

Dvestoteri

Ko to pišem je število dvestotnih dopolnjeno. Proletarec bo ponovno priobčil vse imena davoralcev v ta fond. Bilo je precej bojazni, da brez pismenih apelov to število ne bo doseženo. Ali kdor je šel malo po deželi zadnja leta, je lahko spoznal, da je Proletarec v resnicu priljubljen. Čeprav ni dnevnik in nimata tistih privlačnih zalogljivih povesti, ga vseeno najdeš v vsaki hiši naprednega delavca. Kdor veruje, da se naš boj seže prizena, ga bo čital in podpiral tudi v bodočnosti.

Ruski relif

Moj prijatelj Jože Topolak iz Detroit, Mich., mi je poslal celoletno naročnino na Proletarca ter dva dolarja za ruski relif. Jožetu iskrena hvala.

ERNEST UNTERMAN
80-LETNIK

Ernest Unterman, ki je prevedel v angleščino mnogo del Karla Marxa in urejeval precej let milwuški socialistični Leader, je dosegel že 80. rojstno leto. Sedaj živi v Oregonu. Njegov naslov je R. No. 2, Box 226 A., Medford, Oregon. Unterman je bil eden izmed najstesnejših delavcev s pokojnim Viktorjem L. Bergerjem in E. V. Deboscem.

Mandel V. Haluska, ki je nam poslal te vrstice v objavo, priporoča, da temu staremu sodružju tudi slovenski socialisti pošljemo dnevnemu čestitke in pozdrave.

Tole mi ne gre v glavo?

Le čemu se dve glavni demokratični vladi na svetu toliko prizadevata uriniti monarhe nazaj na prestole, to mi nikakor ne gre v glavo.

POVESTNI DEL

FRANCE BEVK:

BEG PRED SENCO

(Nadaljevanje.)

Zagledala je moj prepadeni obraz, ko nisem pričakoval tega odgovora, in dejala: "Nič hudega ni. Izpričal se boš lahko, če boš hotel." Nato je še pristavila: "Pisala ti bom. Vsak dan."

Samo na videz sem bil potlačen. V resnici je ključeval v meni. Nadlegovala me je druga misel, ki je gledala skozi kopeno noč v naju.

Stopila sva na njive. Pod nogami se je udirala mokra tratinica, samotno nama je bilo ob padanju dežja, daleč na okrog je kipela črna zemlja.

Stala sva sredni njive in si niva vedela kaj reči. Gledala sem, kako je njen polt blestela nad globoko izrezano bluzo, nehote sem položil svojo roko na njen ramo. Ona pa jo je prijela in jo potegnila na prsi:

"Poglej, kako mi bije srce."

Pod roko sem čutil njen grudi. Nisem čutil utrijev njenega srca, občutil sem bitje v svojih prsih, ki je tolklo skozi vse telo.

Ne vem, kaj sem ji govoril v tisti minuti. Ona je stresla z glavo, prijela me za roko in šla na cesto.

Sledil sem ji kot dete. Tiha žalost je prišla v mene in me ni ostavila.

Naslednji večer se je nebo zjasnilo, sijale so zvezde. Ko sva krenila z Lojzo ob nasipu, je vse objemala pokojna tihota, akacije in nebo. Midva nisva videla ničesar, zdelo se nama je, da se nama podira zemlja pod nogami.

Ko sva odprila oči, sva zagledala črno zemljo, akacie in zvezde. Sedela sva na vlažni trati, lasje so nama razmršeni padali čez obraz. V neskončnost vsega neznanega so bile uprte najne oči in so luščile nevidne postave iz megle.

Tisti trenutek sva si bila jasna medsebojne vrednosti. Ona, ki je mislila, da sem plaho dete, me je videla do dna, jaz sem spoznal njo in vrsta moških je plesala pred mojimi očmi.

Težka je ta zavest. Hvaležnosti do nje sta se tisti trenutek primešala gnus in nepoznana grenkost. Ce bi bil tehtal oboje, bi bil gnus večji. Vse je plesalo pred menom. Molčal sem, da uredim srce in misli.

Kaj se je godilo v Lojzi, ne vem. Ko se je prebudila iz otožja, ki je sledila hipu ljubezenske omame, jo je obvladala neumljiva žalost. Vila se je v muki in teptala zemljo, da bi iz nemoga trpljenja poklicala solze, dokler se ji niso udrle.

Pozabil sem na vse in jo toljal. Ko sva se dvignila, sva se prijela za roke kot dva otroka,

ušes in mi niso ostale v spominu.

Slednjič se je Tončka dvignila: "Iti moram."

"Ostanite!" je zaprosila gospa.

"Ne", je dejala ona in se pogladila po obliku. "Ušla sem tak, kakršna sem. Kregana bom."

"Recite, da ste bili pri nas."

"Ali smem govoriti z gospodom par besed?"

Kot svinec težka, ponižajoča je bila ta prošnja. Če bi bil ugasnil spomin na ponikanje in bi Lojze ne bilo, bi ga ne bi nikoli dopustil.

"Stopita v kuhinjo", je dejala gospa.

Pogledal sem Lojzo. Ta se ni ozrla vame, šivanka v njenih rokah je drhtela. Stopil sem za Tončko. Ko so se zaprla vrata, me je Tončka prijela za roko in me hotela poljubiti. Odmaknil sem se.

Njene ustnice so se tresle, ugriznila se je in požrla vse. "Ne," sem dejal, ko me je zaprosila z besedo.

"Nocoj te bom poljubila," je sepihla polglasno.

"Ne boš me," sem dejal.

"Odpusti mi. Pojd z menoj! Spremi me!"

"Ne! Ne grem nikamor. Ponožno je."

"Saj radi tega... Ali naj sama?"

"Pojd!"

Bil sem trd. Bolečino sem občutil, nevidna sila me je nagibala k nji, s težavo sem se zdržal. Tončka je brala globoko iz mene in namignila proti vezandi:

"Kdo je ona tam? Ta je tvota!"

"Ne!" sem jo zatajil.

Nato sva molčala. Tončka ni vedela, kaj naj storiti. Počasi je zbrala besedo, bila je viharnejša.

"Moraš iti z menoj! Moram ti povedati nekaj; tu ni prostor za to!"

Ko se me je oklenila, sem jo iztrgal od sebe: "Pusti me!"

Tisktrat je videla, da je vse zmanjšala, da sem neizprosen. Računala je na moj mehki značaj, in ni mislila, da sem se pojeklenil. Bila je osamljena in me je v svoji samoti potrebovala, zato me je klicala. Grenkost se je izlila iz nje, solze so ji stopile, v oči.

"Niti poljuba več?"

Omahaoval sem. Zdelo se mi je, da se nekaj važnega odločuje na vekomaj. Tisti trenutek mi je stopila Lojza pred oči in odločila. Zanikal sem.

Tedaj me ni pogledala več. Stopila je na verando in dala roko obema ženskama, naglo, skoro v begu, da bi zakrila jok. Planila je skozi vrata; slišali smo negel beg po stopnicah in v veži...

Obstal sem na pragu kuhinje, nekaj se je trgalo od mojega srca. Ženski sta me pogledali. Roka mi je nehote zagrabilna za prsi.

Tisti večer nisem govoril, razen par vsakdanjih besed, nič več. Ko sem se vračal domov, sem gledal po ulici, da bi užrl Tončko senco. Ni je bilo.

Z Lojzo sva bila za trenutek sama. Od prejšnjega dne se mi je zdela razburjena, rdečica je ležala na njenem obrazu. Dvignila se je in je naenkrat stala pred menom. Tudi jaz sem se dvignil.

"Le eno besedo mi dovoli..." je dejala. "Povej mi... Ti si poljubil Tončko..."

Molče sem gledal njen obraz, katerega polt se mi je zdela temnejša kot navadno, več gubic je bilo na njem.

"Nisi prav storil, ko veš, kaže da te si z menoj."

"Ne," sem dejal ostro. Ta dvoumni "ne" jo je pomiril. Zamisla se je, nova beseda je prišla iz otožnosti.

"Jo imam še vedno rad?"

Izgube letalstva

Ameriško letalstvo je izgubilo v bitkah okrog 72,000 mož, všečki ubite, ranjene, pogrešane in ujeti, izven bitk pa je naše letalstvo izgubilo 5,300 mož, od teh veliko na vajah in na letalskih misijah. V isti dobi smo izgubili na bojiščih in izven njih okrog 42 tisoč letal.

TRAGICNA SLIKA. Ubiti japonski vojaki leže na bojišču na nekem otoku na južnem Pacifiku kakor snopi. Tudi naših ljudi veliko pada. Razlika je le, da se morajo sedaj Japonci umikati, ali pa do zadnjega pasti.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Piše CHARLES POGORELEC

Zadnje čase je ta kolona nekako izostala, ne zato ker bi jo človek rad ne napisal, pač pa so druge težkoče. V prvih vrstih pa manjkanje časa, pa lovim zdajeno zdrago drugo stvar, da se uredi.

Da pa ne bom tratal časa in prostora, da boljše, da povem kar na kratko o našem delu skoz zadnjih nekaj tednov.

Začel bom doma, ker sem doma najprej začel beležiti stvari. Torej k stvari.

Naročnini so dobili: Frank S. Tauchar 11, Joseph Oblak 4, Frank Bizjak 2, Chas. Pogorelec 4, Angela Zaitz 2, Anton Andres 4 in Frank Zaitz 4 ter \$2 v tiskovni sklad. V sklad 200-terih pa so prispevali po \$5: John Rayer, Ludvik Katz, John Martinjak in Neimenovan. Klub št. 1 JSZ je prispeval \$41.15, polovični prebiteit piknika dne 17. septembra.

Frank Lipar, Hyndsville, N. Y., je poslal članarino JSZ zase in za soprogo, naročil letosnji Majski glas, koledar 1945, \$1.40 v tiskovni sklad in \$5 skladu 200-terih.

Leo Stolfa, Toledo, Ohio, je obnovil naročnino in poslal \$1 v tisk. sklad ter \$2 za JPO-SS.

John Marolt, West Mineral, Kans., naš 80-letni mladenec (če ne po letih pa po duhu) je poslal 6 naročnin, zraven pa je dal \$1 v tiskovni sklad, enega pa John Stopar. "Poleg tega naj gre tudijo moja provizija v tiskovni sklad," mi je naročil. Pravi, da bi kaj več pisal, pa se ne počuti najboljše. Želim mu zdravja in veselja še mnogo let. Kajti tako vnetih za delavsko stvar in pri tej starosti ni mnogo med namen.

Anton Zornik iz zap. Penne je bil spet nekaj časa okrog. Obiskal je več naselbin v W. Va. in v Ohiu. Rezultat je 74 naročnin, med katerimi je precej novih. Zraven je poslal \$20 v sklad 200-terih, istotko Frank Hribar in zraven še \$3 v tiskovni sklad. John Krebel je poslal 39 naročnin, en oglas za koledar in Leo Bregar, Barberton, Ohio. Poleg tega še \$7.75 v tiskovni sklad ter dva oglasa za koledar.

Anton Slobodnik, Crested Butte, Colo., je poslal 4 naročnin.

John Faidiga, Denver, Colo., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John, saj so novci vedno dobradošči.

Joseph Korsich, So. Chicago, Ill., piše: "Radi vojnih razmer in vsled dela se nisem mogel udeležiti Proletarčevega piknika, zato prilagam 'petico' za pomoč listu, da me uvrstiš med 200-tere."

Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo., je poslal 19 naročnin, med njimi par novih, \$25 v sklad 200-terih, pa \$1.75 v tiskovni sklad. Skladu 200-terih se je pridružilo tu-

"bonus", ki je med nami poznan kot revmatizem, naduha ter trdi in polomljeni udi. Jaz sem deležen vsake teh reči nekaj; najbolj "luštno" je pa to, ker vem, da bo v vsakim dnem slabše. Pa kaj hočeš! Narava ne pozna usmiljenja, gre svojo pot naprej. Kar se rod, pogine, in to je dobro."

France je klub vsem križem in težavam še vedno dovitpen, še vedno tak kot je bil pred leti, ko sva se prvič spoznala. Bilo je leta 1911. Clovek bi rad, da bi bilo drugače, pa je tako, kot pravi sam.

John Zigman, Strabane, Pa., je poslal 22 oglasov za koledar ter naročilo za 105 izvodov.

Maria Cupin, Escondite, California, je poslala svoj petek v sklad 200-terih. Iz Los Angelesa pa John Selak obnovitev naročnine in \$15 v sklad 200-terih. Pravi, da se mu list zelo dopade. Zeli, da tak tudi ostane.

Leo Zevnik, La Salle, Ill., je eden najmarljivejših zastopnikov zadnje čase. Poslal je 10 naročnin, od katerih je 8 novih, ter \$2 v tiskovni sklad. Prispevala sta jih Louis Gregorich in Frank Miklar. Leotova stara navada je tudi, da nikoli ne vzame provizije. Zeli, da se vse skupaj vknjiži kot naročnina, in tako se tudi izvrši. Iz bližnjega Oglesbyja je obnovil naročnino John Hotko in zraven prispeval \$2 v tiskovni sklad. Kristina Nadvešnik pa je poslala \$5 v sklad 200-terih.

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., je poslal 8 naročnin, še en oglas za koledar ter za začetek naročil 100 izvodov istega. Jos. Radelj je poslal \$30 v sklad 200-terih in \$3 v tiskovni sklad. Svoj petek v sklad 200-terih je poslal tudi Joseph Vidmar. Te-rezija Juvanc je obnovila naročnino in prispevala \$2 v tisk. sklad. Christina Podjavoršek je poslala 2 oglasa za koledar.

Lawrence Selak, Star City, W. Va., piše: "Pridružujem se 200-terim in pošiljam \$5 v tisk. sklad ter začetek naročnin; malo pozno sicer, toda boljše pozno kot nikoli, kot pravi star slovenski pregor. Naznjam ti tudi, da smo zgubili dobrega sodruga v osebi Antonia Pogacarja. Bil je dober društvenik, zvest naročnik in član klubu 228 JSZ. Bil je vedno prizavljen pomagati dobrim stvarim. Uobil ga je v jami. Blag mu spomin.

Mike Kopach, Barberton, O., je poslal 8 naročnin in \$2 v tiskovni sklad. Naročnino je obnovil tudi Joe Sustarič in zraven prispeval \$1 v tiskovni sklad.

Frank Pipan, Hibbing, Minn., je poslal 2 naročnini.

John Faidiga, Denver, Colo., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John, saj so novci vedno dobradošči.

Joseph Oblak, Chicago, Ill., je poslal 8 naročnin in \$2 v tiskovni sklad. Naročnino je obnovil John Faidiga, Denver, Colo., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John, saj so novci vedno dobradošči.

Frank Pipan, Hibbing, Minn., je poslal 2 naročnini.

Frank Klun, Chisholm, Minn., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John, saj so novci vedno dobradošči.

John Zornik, Detroit, Mich., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John, saj so novci vedno dobradošči.

Frank Cvetan, Johnstown, Pa., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John, saj so novci vedno dobradošči.

Frank Stih, Sheboygan, Wis., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John, saj so novci vedno dobradošči.

Frank Bizjak, Chicago, Ill., je poslal 1 naročnino in \$5 v sklad 200-terih, ki sta jih prispevala s soprogo Agnes. Pravi, da se boji, da sta s prispevkom med že bolj zadnjimi. Nič zato, John,

★ ★ KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE ★ ★

KOMENTARJI

Karl Hohenzollern se znova vraca proti Rumuniji. Rad bi se bil ukral na ladjo, na svoji poti v Brazilijo, v kaki ameriški lučki, pa mu ni bilo dano. Kakor nekoč Maksim Gorkiju, tako tudi njemu ni bilo dopuščeno sem, ker živi neporočeno z "drugom" žensko. Njegova prva, mati njegovega sina, sedanjega rumunskega kralja, je ločena od njega.

Magda Lupescu—tako je imenzena, s katero rumunski "eks-kralj" Karl živi, ne da bi se briral za poroko, ima in bo imela v zgodovini Rumunije veliko povpljanje. Karlu očitajo, da je židkinja, in pa da je hči navadnega cunjarja. Toda imela je v državi olja in žita večjo besedo kakor pa kdorkoli drugi. To pomeni, da več besede, kakor pa jo je imel, in se jo spet nadeja imeti, njen "nezakonit" mož Karl Hohenzollern, stric jugoslovanskega kralja Petra II.

Sovjetski pošlanik Umanski v Mehiki je pripomogel, da se Karl znova vrača v svojo deželo, iz katere je bil vsed svojih pustolovščin že parkrat izgnan. Ruska diplomacija ga je v sedanji vojni izrabila na zelo pregrešne načine. Obljubljala mu je povrnitev na tron, pogojno, če poskrbi, da se Rumunija razporoči z osičem in se pridruži "zdrženim narodom". Poslužila pa se je te metode po vzgledu ameriškega državnega departmента, ki mu v resnicu načeljuje Roosevelt veliko bolj kakor pa Cordell Hull. Če smo "mi", to je, ameriška vlada, smeli "apizati" Darlana, Girauda, papeža, diktatorja Franca v Španiji itd., čemu ne bi v Moskvi smeli reči, da kar je dobro za ameriško in angleško diplomacijo, naj bo tudi za sovjete?

Moskva je moralja v povračilo za lend-leasne dajatve, in za naklonjenost Anglije obljubiti, da se ne bo vmešavala v notranje zadeve Rumunije, niti ne drugih del. To je zares obljubila. Ampak se vmešava vseeno, pač zato, ker se ljudstvo vsake dežele prizadeva, da naj bo to zares "zadnja" vojna. Pa gledajo narodi na Sovjetsko unijo, češ, rešili ste sebe s strmoglavljenjem feudalizma in kapitalizma — kaj, če bi nam v to sedaj tudi nam pomagali...

Poslanik Umanski v Mehiki je rumunskemu bivšemu kralju poskrbel, da se je lahko vrnil, oziroma, da se lahko vrača, včasih nasprotovanju ameriške vlade, ki mu zameri samo to, da živi z "drugo žensko". Le radiča ni smel na ladjo v ameriškem pristanišču, ponj pa je moralja ladja v neko mehiško pristanišče, v katerem se argentinski parniki ne ustavljajo, pač pa le v New Orleansu. Ko je

Karlova argentinska ladja prišla v New Orleansu, in tam stala več dni, je bil — teoretično, eks-kralj Karl "zaklenjen" v svoji kabini. To je bil pogoj ameriških oblasti. Niti za en korak ne sme prestopiti na ameriška tla. Ampak Karl je izpel iz svojih podanikov toliko milijonov dolarjev, da je še zmerom milijonar z likvidno imovino, čeprav so ga na begu s prestola oskubili Nemci, Francuzi, Angleži in posebno pa še Spanci in Portugalci, predno mu je dala zavetje mehiška republika. To, da se Karl vrača, je slabo za Rumunijo. A po pravilu ameriške diplomacije, da naj se rajše podpira darlanizem, to je, reakcijo, pa je dobro za "stari red". A v srečo Rumunije se tam ljudstvo navdušuje za nov red. Le, če mu bo "demokracija" dopustila zavreči Hohenzollerne in sploh vse druge pijavke, pa bo Rumunija povsem prenovljena. V ta namen bi bilo najboljše, da se bisi pustolovski Karl ne skušal povrniti. Kadar se take pijavke vračajo, pomeni, da bo moralno plačati z življienjem za resnično svobodo še veliko ljudi, dočim se bodo, bodisi ekonomski rojalisti in pa tisti s kronami na glavi kopali v izobilju in v sijaju zlata ter drugega blešča.

Volilna kampanja gori v večjih plamenih kot pa še katerakoli prejšnja. A po 7. novembra, ko bodo glasovi seštevi, kaj bo razlika, neglede kdo zmaga? Ko bo konec vojne, bo na tisoče in tisoče naših rojakov, ker so pač "prestarji" za "mir", to je, za normalne razmere, vrženih v brezposelnost. Za službe pa se bo borilo milijone mladih in industrialci se bodo teh priložnosti poslužili toliko, da bodo padali v stavkah le delavec, kot običajno.

Mučenja bodo. Zveza slovenskih župnij je potem takem lahko zelo upravičeno v skrbih, kaj bo s škofom Rožmanom in z generalom Rupnikom. Oba delata s Hitlerjem. Oba molita zanj ob vsaki javni prireditvi v počast načelniku tretjega raja. In sedaj, ko je ukrajinska in Titova armada osvobodila Beograd, je apizanje zelo zaskrbelo. Pa apelirajo na ameriški state department, da naj otme "katališanstvo" v Sloveniji. Verjemeli ali ne, da bo Tito v tej tekmi bržkone izgubil. Torej nova razočaranja, ki se pa bodo dogodila po zaslugu onih, ki so nam o demokraciji najbolj trobentali.

Ameriški družinski koledarje postal v svojih tridesetih letih nekaka naša enciklopedija in tak bo tudi prihodnji letnik. Zaposlene naše tukajšnje sotrudnike bodo v njemu nasledili partizani...

AMERIŠKI IN ANGLEŠKI UNIJSKI VODITELJI V ITALIJI. V minulem poletju sta prišla v Italijo dva ameriška in dva angleška delavska voditelja, v namenu, da italijanskim delavcem pomagajo v obnovitve svobodnih unij. Na gornji sliki so na posvetovanju s poveljnikom zvezniške pete armade generalom Clarkom. Z leve na desno so: William Lawther, zastopnik zvez angleških unij (British Trade Union Congress); Luigi Antonini iz New Yorka, odbornik unije Ladies Garment Workers; general Clark; George Boldanzi, zastopnik unij CIO, in Thomas O'Brien od zvez angleških unij.

RAZNO IZ CLEVELANDA

(Op. ur.—Poslano pred 20. oktobrom.)

Naša zadnja priedba JPO-SS, ki se je vršila 8. oktobra, je priljivo dobro izpadla, če se upošteva, da smo imeli le ples za mladino. Lahko bi bilo sicer prišlo tudi nekaj več izmed starejših generacij, posebno še ker se gre tu za dobro stvar. Vsi apeli na narod, da naj prispeva, ne dobe zadosti odmeva.

Vidno je, da se ljudje ravnavajo po znanem škodljivem reku, da naj bo kar "vsak sam zase". Nekateri, in to le nekateri — vredni so priznanja — se zavedajo svoje narodne dolžnosti in večkrat tudi gmočno prispevajo. A v preteži večini je še mladost med našimi.

Seveda imajo tudi konkurenco, ker i farovži zbirajo. Ne vem, čemu se ne bi saj v tem oziru delalo skupaj? V tej akciji bi zares ne smelo biti vprašanja kdo si in kaj je svoje osebno prepričanje. Pomoči je potreben ves naš narod. Po mojem je to le oviranje in sabotiranje skupnega narodnega dela.

Tukajšnje društvo V boj št. 53 SNPJ bo priredilo 12. novembra zabavo s pestrim sporedom, ker bo to ob enem jubileju na slavnost k 40-letnici SNPJ. Sodeloval bo mladinski pevski zbor Clevelandiske federacije in na sprednu bodo tudi razne druge pevske točke. Na govorniški listi je med drugimi član gl. odbora SNPJ C. Zarnick.

Te vrste ščuvanja prihajajo iz Ambrožiceve kovačnice in Jaka Debevec jih priobčuje, ker mu menda med njegovimi to več nese kot pa će se bi bolj držati resnice. Ljudje seveda čitajo, porajajo se jim dvomi, stoje ob strani in udali so se v mladost v tem tako zgodovinskem času našega naroda. Ce bi bilo to res kar piše omenjeni veležurnal, bi tak pačno objavljale znane ameriške in druge časnikarske agencije, toda do sedaj takih fabriciranj, kot jih objavlja veleumni urednik svetovne "A. Domovine", nismo še nikjer čitali.

Progresivne Slovenke so se zavezale podvzeti akcijo za zbiranje oblike, da tudi na ta način pomagajo našim revčem v starri domovini. N. pr. podružniča št. 1 P. S. ima na razpolago v ta namen bivši Ogrinov prostor, ki ga jih je dal na razpolago direktorji SDD na Waterloo, da naša načod lahko tja prima oblike za posljivatev v starri kraj. Članice zbirajo skupaj in krpojo vsak večer od 7. do 10. Cast in priznanje tem zavednim humanitarnim ženam! Mrs. Strukelj, Šivilja po poklicu, je zaposlena pri Šivalnem stroju. Ona ne samo Šiva pač pa gre tudi okrog in zbir oblike med drugorodi na Cleveland Hts. Francka Wolf, Mrs. Gorjup-Kallinger in nekaj drugih pa šivajo na roko. Tam vidiš ob večernih naše ženske, med drugimi Josephine Lustik, Eva Coff, Mano Baselj, M. Starman itd. Nekateri vedo tudi iz svojih skušenj pripovedovati tudi o prejšnji svetovni vojni, ki pa nista, kar se Slovenije tiče, niti senca napram sedanji. Zato toliko boljčutijo, kako nujno je opustiti naša starra domovina potrebna pomoči. Hudo je biti gladen in še hujše je prezebat v lakoti. Posebno za nedolžno dečo so muke.

Nato seveda tudi iz svojih skušenj pripovedovati tudi o prejšnji svetovni vojni, ki pa nista, kar se Slovenije tiče, niti senca napram sedanji. Zato toliko boljčutijo, kako nujno je opustiti naša starra domovina potrebna pomoči. Hudo je biti gladen in še hujše je prezebat v lakoti. Posebno za nedolžno dečo so muke.

Nato seveda tudi iz svojih skušenj pripovedovati tudi o prejšnji svetovni vojni, ki pa nista, kar se Slovenije tiče, niti senca napram sedanji. Zato toliko boljčutijo, kako nujno je opustiti naša starra domovina potrebna pomoči. Hudo je biti gladen in še hujše je prezebat v lakoti. Posebno za nedolžno dečo so muke.

Upozorjavačemo vse in poma-

gajmo z zbiranjem prispevkov in oblike. Ako poznate drugorodnega sosedja, ki bi lahko utpel kaj oblike, vprašajte ga zanj in mu povejte, da bo poslana na najpotrebnnejšim v bičano Jugoslavijo. Razumeli bodo in da. Prinesite nakolektano blago bodisi v SDD ali pa v SND na St. Clairju. Tam dela in se trudi za uspeh te akcije podružniča št. 2 P. S. Upam, da se bodo za to stvar zavzale tudi članice št. 3 v Euclidu, aka se že niso, predno bo ta dopis objavljen. Da, Progresivne Slovenke se zavedajo, koliko se lahko storiti v takih humanitarne namene. Ce ne bi bilo njih, bi bila naša mestropolska res mrtva.

Seveda imajo tudi konkurenco, ker i farovži zbirajo. Ne vem, čemu se ne bi saj v tem oziru delalo skupaj? V tej akciji bi zares ne smelo biti vprašanja kdo si in kaj je svoje osebno prepričanje. Pomoči je potreben ves naš narod. Po mojem je to le oviranje in sabotiranje skupnega narodnega dela.

Tukajšnje društvo V boj št. 53 SNPJ bo priredilo 12. novembra zabavo s pestrim sporedom, ker bo to ob enem jubileju na slavnost k 40-letnici SNPJ. Sodeloval bo mladinski pevski zbor Clevelandiske federacije in na sprednu bodo tudi razne druge pevske točke. Na govorniški listi je med drugimi član gl. odbora SNPJ C. Zarnick.

Ker je društvo V boj vedno med prvimi v vsaki akciji in vedno na strani zavednega delavstva, smo prepričani, da se bo publika tega zavedala in omenjenega dne napolnil dvorano. Samih dajatev društva ne bi moglo, zato mu je treba tudi dohodkov. En vir zanje so predrebe. Torej vsi na veselico in slavnost društva V boj v nedeljo 12. novembra.

Jos. F. Durn.

RAZNOTEOSTI

Bridgeport, O. — Na seji klubu št. 11 JSZ smo imeli zopet nekaj dobrih poročil. Kar se tiče narodnikov Proletarca, so včasi obnavljali narodno množino na vsakega pol leta, a sedaj plačujejo za celo leto. Vrh tega vedno kdo ša kaj pride zbrane zraven v tiskovni sklad lista. Mrs. Rebol je dala "copak" in \$5 pa za trpeče. Naj omenim, da posvodi med vselej, kadar se gre v pomoč dobrimi stvari, so prvi zmeri tisti, ki verujejo v načela in principa, kakršne zastopajo Proletarci. To se je že vselej pokazalo in tako tudi v teh resnih časi vojne furje in naših pomožnih akcij. So sicer tudi izjemne, ampak redke.

Upozorjavačemo vse in poma-

gajmo z zbiranjem prispevkov in oblike. Ako poznate drugorodnega sosedja, ki bi lahko utpel kaj oblike, vprašajte ga zanj in mu povejte, da bo poslana na najpotrebnnejšim v bičano Jugoslavijo. Razumeli bodo in da. Prinesite nakolektano blago bodisi v SDD ali pa v SND na St. Clairju. Tam dela in se trudi za uspeh te akcije podružniča št. 2 P. S. Upam, da se bodo za to stvar zavzale tudi članice št. 3 v Euclidu, aka se že niso, predno bo ta dopis objavljen. Da, Progresivne Slovenke se zavedajo, koliko se lahko storiti v takih humanitarne namene. Ce ne bi bilo njih, bi bila naša mestropolska res mrtva.

Seveda imajo tudi konkurenco, ker i farovži zbirajo. Ne vem, čemu se ne bi saj v tem oziru delalo skupaj? V tej akciji bi zares ne smelo biti vprašanja kdo si in kaj je svoje osebno prepričanje. Pomoči je potreben ves naš narod. Po mojem je to le oviranje in sabotiranje skupnega narodnega dela.

Tukajšnje društvo V boj št. 53 SNPJ bo priredilo 12. novembra zabavo s pestrim sporedom, ker bo to ob enem jubileju na slavnost k 40-letnici SNPJ. Sodeloval bo mladinski pevski zbor Clevelandiske federacije in na sprednu bodo tudi razne druge pevske točke. Na govorniški listi je med drugimi član gl. odbora SNPJ C. Zarnick.

Ker je društvo V boj vedno med prvimi v vsaki akciji in vedno na strani zavednega delavstva, smo prepričani, da se bo publika tega zavedala in omenjenega dne napolnil dvorano. Samih dajatev društva ne bi moglo, zato mu je treba tudi dohodkov. En vir zanje so predrebe. Torej vsi na veselico in slavnost društva V boj v nedeljo 12. novembra.

Jos. F. Durn.

ZA SANS NA SEVERNİ STRANI

Chicago, Ill.—Na minuli seji podružnice št. 2 SANSA je bilo sklenjeno, da priredimo na north side v soboto 20. januarja zabavo, v namenu, da gre ves prebitek v pomoč trpečim ljudem v starri domovini. Ze sedaj apeliramo na vse, zapomnite si ta datum in pridejte! Ob enem se pripomogemo vse drugim organizacijam, da ne bi na ta datum aranžirale svojih priredb. Kolekte na veselici ne bo. Za kritje njenih stroškov bomo poskrbeli že prej.

Cas je tu, ko je nam vsem treba iti na delo in zbrati skupaj kolikor največ mogoče za prvo posljivatev našim ljudem v starri kraj. Vsak dan lahko čitate v časopisih, kako je pomoč nujno potrebna, in pa, da dovoljeno za posljivanje potreben je Jugoslavijo že imamo.

Sklip naše podružnice je bil poslati rojakom oziroma članom te podružnice pisma, v katerih jim bo pojasnjeno, da bomo imeli v soboto 28. oktobra sejno in na njej pa izvolili odbor, to je, zaupnike, ki bodo obiskali vse Slovence v tem delu Češkega mesta. Zato apeliramo, da nam pomagate v tej akciji in znamen v kakor že kdo more. Seveda, v glavnem z denarjem ali pa z oblike, ali z obojim. Poskrbno pa vas vabimo, da se udeležite naše prihodnje seje, katera se vrši to soboto, 28. t. m. v Fleinerjevi dvorani, 1638 No. Halsted St.

Louis Volk, predsednik; John Turk, tajnik; Ludvik Katz, blagajnik.

FRANK KERZE BOLAN

Frank Kerze v New Yorku piše v Glasu naroda z dne 17. oktobra, da zaradi bolezni, ki ga je primoral v bolnišnico in na operacijo, ni mogel odgovarjati na razna pisma, ki jih je prejel, razen v kolikor so to mogle storiti njegov domači.

O svoji bolezni pravi: Tako je, pred pol drugim letom sem zapazil, da se ne nekaj prijeme. Misil sem, da bo samo od sebe prešlo, kakor vselej v življenu. Pa ni. Postajalo je slabše in zato sem sklenil, da se umaknem iz vse naše javnosti in posvetim ves čas za svoje zdravje.

A bolezen se ni hotela umakniti. Postajalo je slabše in slabše, nazadnje sem moral avgusta meseca v bolnišnico, kjer sem bil več tednov, prestal težko operacijo, dali so mi pet krvnih transfuzij in tudi drugače sem precej trpel.

Zdaj sem doma — zdravje in moč se polagoma vračajo, a vezelo bo še precej mesecov, predno bom popolnoma dober.

Ker prihaja precej pismen na druge ljudi ali zavode, in potem še name, dostavim tukaj svoj naslov in pozdravim vse svoje rojake.

Frank Kerze, 2661 Heath Avenue, New York 63, N. Y.

V Ameriškem družinskom koledarju, v katerega je Frank že precej napisal v prihodnjem letniku torej ne bo zastopan. Želim močimprejšnjega zdravja in pa, da se potem spet vrne v naše javno življeno.

SEJA KLUBA ŠT. 1 JSZ

Chicago

Nekaj drobiža

Chicago, Ill. — Da, Hitler se je prevaral v tej vojni. In nedvomno tudi mnogo drugih takih. Stavil bi par svojih raztrganih čevljev, da se je nekoliko zmotil tudi Churchill, ker mu angleškega imperija v stari imperialistični obliki nče bo tako lahko rešiti kakor je obeta. N. pr., vprašanje Indije ne bo moglo biti vedno pod petami angleške imperialistične nadvlade.

Po mojem je sedanja vojna, kar se Evrope tiče, že sedaj v znanih civilne vojne. Stari privilegiji se bore, da si ohranijo stari sistem. Ljudstvo se upira in se poslužuje tudi orožja, da si izvije nov red, ki bo temeljil na socialnih pravicah delavcev in kmetov, kajti le oni ustvarjajo bogastva. Trotov ne potrebujejo.

Beseda socializacija dobiva na veljavi. Zahteve za podprtjanje vledeindustrij, prirodnih bogastev in prometnih sredstev postajajo vsak dan glasnejše tudi v Londonu, ne samo v Parizu, v Varšavi in v drugih glavnih mestih. Zdi se mi, da "božji mlini" delajo "over time". Upam, da nas ne bodo razočarali.

Ce zoliš, greš k zdravniku v nadi, da ti olajša bolečine in da te ozdravi. To je naravno in se temu nihče ne čudi. Milijone ljudi pa se čudi, kako to, da je šel Churchill že v drugič v Moskvo na obisk k dr. Stalinu. Jaz se ne, ker se zavedam, da imajo tudi voditelji narodov bolezni, v tem slučaju "diplomatiche" bolezni. Prepričan sem, da se "dr." Stalin nanje dobro razume. Saj velja za specjalista v tem oziru. Ve, kaj jih povzroča in kako jih zdraviti. Dvomin pa, da bo Churchilla ozdravil, ker ne veruje v take medicine, kakršne Stalin predpisuje. A uverjen sem, da bo Stalin s svojimi zdravili pomagal trpečim evropskim narodom.

Tragedijo poljskega naroda pazno zasledujem, od dneva, ko je bil napaden od Hitlerjevih armad, pa do danes. Smilil se mi je in se mi sedaj. Hraber je ta narod, tega mu ne more nihče zanikati. Ne morem pa tega trditi o njegovih bivših in sedanjih fašistih, ki si prizadevajo osvoboje Poljski urinuti stari reakcionarni režim in obvarovati privilegije veleposestnikom in drugim bogataškim slojem.

Ko je bila Poljska napadena, in je vodil njeni vnanje političko minister Beck, je angleškim in francoškim konferenčnikom v Moskvi, ko so se posvetovali kako braniti Poljsko pred nacistično nevarnostjo, rekel, da rdeča armada v slučaju nemškega napada ne sme priti Poljski na pomoč preko poljske meje, ampak naj Rusija pomaga samo z materialom in letalstvom. Kako so se tista pogajanja končala in kakšne so bile posledice, je znano.

Poljski reakcionarji so pobegnili na varno in vzeli iz državnih virov milijone dolarjev v zlatu ter se založili z njimi v inozemskih bankah. Narod pa je ostal doma in krvavel. Sedaj, ko se mu bliža osvoboditev, pa hočejo iz inozemstva narekovati

ti, kakšna naj bo njegova bodoča usoda. Posebno tisti, ki so vrazijo Rusijo veliko bolj, kar kor na Hitlerja in njegovo armado, čeprav je morila, plenila in požigala na Poljskem.

Tragedija Poljakov v Varšavi avgusta in septembra povzroča med konservativnimi Poljaki in drugimi Rusiji sovražnimi ljudmi veliko spora. Upor pod vodstvom poljskega generala Bora v Varšavi je bil fiasco. To признаjo vsi. A kritiki vprašajo: Cemu jim ni prisla rdeča armada na pomoč? Neki zelo znan komentator je nedavno v radiu odgovoril, da zato ne, ker je bila rdeča armada pred Varšavo temena in je vzel tedne, predno je bilo mogoče onokraj Visle, pred predmetja Varšave, navoziti novih čet in muncije za novo sovjetsko ofenzivo.

Skoro pol milijona hrabrih Poljakov v Varšavi je padlo. Koliko je padlo mož rdeče armade, ki je skušala pri Varšavi prebresti Vislo, tega v Moskvi še niso povedali, ker svojih izgub ne objavljajo, kakor jih n. pr. ameriško in angleško poveljstvo. Ruske so prevelike, pa se Moskvi zdi, da sedaj ni čas, da se jih bi obešalo na veliki zvon.

Prepričan sem, da doživi poljski narod svojo svobodo in raj na tem planetu šele takrat, ko se bo začel interesirati za raj na zemlji. Dosedaj se je velika večina poljskega ljudstva zanimala veliko več za nebesa po smrti kot pa za izboljšanje življenjskih razmer na svojih poljih in v mestih, dočim imajo oni, ki jih pripravljajo za v nebesa po smrti, raj že na tem svetu.

Je skoraj neverjetno, a yzlic temu resnično. Spomladi leta 1941 se je odločilo pet zavednih, pogumnih gorenjskih fantov za upor proti nacijem. Imeli so samo tri puške in prazne pesti. Ali ni bila to drznost in pristna gorenjska korajža? Pet revolucionarjev, pa si upa s tremi puškami v upor proti najmodernejši opremljeni armadi, kar jih je do onega leta še poznal svet. In tem petim so se pologoma pridruževali drugi. Iz malih takih začetkov po deželi je nastala velika, dobro organizirana, disciplinirana osvobodilna armada, sestojeca iz partizanov in drugih edinic, sedaj vse pod vodstvom maršala Tita. Ta se je pričela borba za osvoboditev slovenskega naroda na slovenskih tleh. Nemci jo dobro čutijo. — John Chamazan.

V Zed. državah nad 300,000 vojnih ujetnikov

Iz podatkov vojnega departmента je razvidno, da je bilo 1. oktobra v tej deželi 300,382 vojnih ujetnikov, izmed teh 248,205 Nemcov, 51,034 Italijanov in 1,143 Japoncev.

Federalni oddelki morajo znižati število uslužbencev

Biro za sestavljanje proračuna (budget bureau) je dal vladu navodilo, naj federalnim eksekutivnim agencijam naroči do novega leta število uslužbencev znižati za 46,855 oseb.

Priporočite prijatelju, naj si naroči Proletarca.

IZDAJALCI V FRANCIJI svoje početje draga plačujejo. Na gornji sliki je Francoz, ki je v času nemške okupacije nemškim častnikom sporočal o aktivnostih francoških podtalnih čet. Za kazen so ga Francoski v Parizu priklenili k neki hiši ljudstvu v javen zaseb. Dasi imen Francoski na tej sliki puško, notica pod sliko, ki je bila v francoškem originalu, ne pove, da li so tega izdajalca ustrellili ali ne.

Iz SANsovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

RACUN ZA MESEC SEPTEMBER 1944

Bilanca v blag. 31. avg. \$20,206.44	
Ročna blagajna	9.93
	\$20,216.37

DOHODKI:

1. Detroit, Mich.	\$ 100.00
5. Rock Springs, Wyo.	154.90
6. Ely, Minn.	18.25
8. West Newton, Pa.	13.00
13. Niles, Ohio	10.00
15. Springfield, Ill.	6.78
22. Midway, Pa.	10.00
23. St. Louis, Mo.	50.00
24. Virden, Ill.	3.74
28. Conemaugh, Pa.	124.17
29. Fredericktown, Pa.	10.00
33. Bridgeport, O.	3.12
38. Acmetonia, Pa.	25.00
39. Cleveland, O.	500.00
45. Sheboygan, Wis.	2.00
47. Pueblo, Colo.	12.00
48. Cleveland, O.	700.00
56. Milwaukee, Wis.	100.00
63. Brooklyn, N. Y.	10.00
65. Worcester, N. Y.	23.75
66. Library, Pa.	10.00
86. Elizabeth, N. J.	5.00
91. Kirkland Lake, Ont., Canada	30.00
94. Hostetter, Pa.	5.00
97. Newark, N. J.	3.00
101. Greensburg, Pa.	9.50
A. B. Z., Ely, Minn.	1,000.00
Prispevki po Gl. Naroda Ig. Zajc, Brooklyn, N.Y.	54.00
John Bruce, Lorain, O.	46.50
Ant. Goršek, Euclid, O.	30.50
Mrs. Juratovic, Hammond, Ind.	5.00
M. Lambert in hiši, Cleveland, O.	4.00
Ludvik Mutz, Brooklyn, N. Y.	6.00
JPO-SS št. 39, Coverdale, Pa.	12.25
Mary Praprotnik, Berwyn, Ill.	25.00
SND, Pittsburgh, Pa.	25.00
Fed. SNPJ zap. Penne.	25.00
Fred Stanich, Cleveland, Ohio	1.00
F. R. Vavpotich, New York, N. Y. *)	25.00
F. R. Vavpotich, New York, N. Y. *)	5.00
Carl J. Samanich in Jos. Miklus, Cleveland, na-brala	33.00

IZDATKI:

Stroški konvencije SANSA	\$ 3,209.80
Nagrada predsedniku in izvršnemu tajniku	1,000.00
Subvencija publikaciji War & Post War	100.00
Najemnina urada	50.00
Poštinska	126.75
Razsvetljiva	1.00
Telefon in telegrami	60.94
Tiskovine	46.00
Brošure	14.47
Plača uslužbenca	129.80
Potni in vozni stroški	59.10
Stroški zastopnikov Vseslovenskega kongresa	144.00
Seja ZOJS 22. sept. '44	212.20
Izredna pomoč	7.00
Uradne potrebščine	58.10
Skupni izdatki	\$ 5,219.02
Bilanca v banki 33. sept. 18,534.83	
Ročna blagajna	3.26
	\$ 23,757.11

Mirko G. Kuhal, tajnik, Vincent Cainkar, blagajnik.

PRIHODNJA KONFERENCA P. M. IN JSZ BO V WAKEGANU

Konferenca Prosvetne matice in JSZ za illinoisko-wisconsinško okrožje se bo vrnila v nedeljo 26. novembra v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu. Prične se ob 10. dop. Tajnik krajevne organizacije Prosvetne matice in JSZ Anton Garden je minuli teden pismeno povabilo vse pridruženemu društvu in klubu, da izvolijo zastopnike na to zborovanje. Vsako društvo ali klub jih lahko pošlje neomejeno število. Čimveč, tem boljše. Na dnevnem rednu bodo važne stvari, ki se tičejo nas vseh, bodisi v tej deželi, našega naroda onkrat morja in pa zadev, ki se tičejo vsakega, ki si mora z delom služiti svoj vsakdanji kruh. Imena izvoljenih zastopnikov sporočite tajniku Antonu Garden, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

No zapadni fronti ujetih nad pol milijona Nemcov

Od pričetka zavezniške invazije v zapadno Evropo pa do 3. oktobra so ameriška, angleška in kanadska armada ujele 526,084 nacijskih vojakov.

jih imá napram nji London. Ko je Tito dobil v svoji deželi moč in vpliv, so Angleži poslali v njegovo tabor svoje agente, častnike in inženirje. Churchill se je zdela Jugoslavija na načrtih za njegovo povejno ambicije tako važna, da je postal k Titu svojega sina, v namenu, da ga pridobi za tovarstvo v angleški politiki. Francoski žurnalist Pertinax pravi, da Churchill pri Titu ni uspel, pa ga je nehal hvaliti in mu ukinil podporo. Ob tem se je odločil za dogovor glede bodoče Jugoslavije direkno v Moskvo. Isti časnik, ki slovi vsled svojih pravilnih tolmačenj tajne diplomacije, pravi, da je Churchill v Moskvi Stalina zelo urgiral, da naj pusti balkanskim deželam monarchistične režime. Glede Jugoslavije je baje priporočal, naj se Petru omogoči povrnite na prestol, čimprej in pa njegovu sedanji vlad. A v resnicu ima Jugoslavija vladlo že na licu mesta, ne šele od kar je osvobojen Beograd, temveč od kar je bila ustanovljena osvobodilna fronta. V koliko je Stalin Churchillu v teh predlogih popustil, bo pokazal morda že bližnjo bočnost. Tito ve le, da je v Londonu izgubil vsled svojega stališča vso zaslombo, ker ni hotel prodati interesov svoje dežele, in se ne umaknil od svoje zahteve za demokratiziranje države, in več tudi, da je v državnem departmantu v Washingtonu ni še nikoli imel. Svoje upe zida edino na Moskvo. Ljudstvo misli enako z njim. In od Moskve je odvisno, da li bodo upi množič v Jugoslaviji po tej vojni uresničeni, kakor si jih je ono zamislilo.

Churchillov srečni smehlja za bodočnost teh dežel ni prav posebno dobro znamenje.

Nacija "zapoščina" v Grčiji

Grški minister za informacije George Karalis pravi v svojem poročilu, da so nacijski počitki pričeli pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsega slovenskega zavednega delavca agitirati za svoje

Proletarca.

Ako je ime kakega zastopnika v slednjem seznamu izpuščeno, naj nam sporoti pa bomo imenik radevolje popravili.

CALIFORNIA.

Bridgeport in okolica: Joseph Snay in John Vitez.

Cleveland: John Krebel, Anton Jankovich in Frank Hribar.

Fairport Harbor: Lovrenc Bajc.

Girard: John Kosin in Andrew Krivina.

Lisbon-Power Point: Jacob Bergant.

Piney Forki Frank Zavšnik.

Powhatan Point, O.: John Guzel.

Warren: Joseph Jež.

COLORADO.

Crested Butte: Ant. Slobodnik.

Pueblo: Ladislav Yoxey.

Walsenburg in okolica: Edward Tomšič.

ILLINOIS.

Chicago in okolica: Frank Bizjak,

Joseph Oblak, Chas. Pogorelec,

Peter Verhovnik, Frank Zaitz in

Frank S. Tavehar.

G. I. Joe Comes Home -- to What?

Congress thought it got everything set for a first-class homecoming party. The veteran back from the wars is to have his old job back. Why should he not be happy?

And there is Governor Dewey—who thinks there will be jobs enough if we just reduce the taxes and let business alone.

And, moreover, Joe has had a fine line of anti-union propaganda fed to him all through these war years. The union men have laid down on the job of making planes and tanks and guns, Joe was told.

But there are more than 3,000,000 union men in the Army and the Navy. There may be some bull sessions at the front in which the unions are not without friends.

And, too, Philip Murray, President of the CIO, says this job priority legislated by Congress is not a very reliable key to prosperity. A lot of G.I.'s never had a job before they put on their uniforms. A lot of others will find that they can't recognize the old place when they get back home. There won't be anything resembling the old job within shooting or shouting distance. And suppose five or six chaps had the same job in succession before Uncle Sam tapped them on the shoulder. Who will get the nod when the whistle blows?

So—it is pretty clear—there will not be jobs and security for G.I. Joe unless we have jobs and security for just about everyone. And we can't have anything of that sort unless we have strong unions.

And if the boys coming home want to enjoy regular mess instead of getting into a mess—it might be a good idea for them to join up.—The New Leader.

End of Hungarian Feudalism?

No land stands in greater need of total internal reform than Hungary. And, although Adm. Horthy's failure to surrender his capital and government to the Russians may make the Soviet advance toward Austria somewhat less rapid than had been hoped, it can simplify the political outlook to the advantage of all concerned.

It was hardly conceivable that the Russians would have propped up their old enemy, Horthy, in a Dorian or Badoglio role, even had he made good his switch of sides. But a successful switch was his only hope for himself and for the Magyar landed aristocrats whose tool he is. His failure to deliver the goods should destroy, once and for all, any chance of British or other aristocrats to plead effectively for appeasement of those charming Hungarian feudal lords." Thus a possible source of interallied friction is greatly reduced.

Horthy, and his backers always hated the Nazis, of course, not only because they disliked bad manners, but because they would have preferred to run their system of domestic repression as nearly as possible on their own, rather than as outright puppets. But they tied to Hitler as they would have to tie to any reactionary foreign regime that could help them keep the Hungarian people in subjection.

For the sake of European peace, therefore, as for ordinary justice inside Hungary, they must be swept aside. The immense feudal estates must be divided and political democracy developed. We are glad that Americans of Hungarian descent, including Chicagoans, are working hard for such a Hungarian new deal. It should have the full support of our government. — The Chicago Sun.

Two Audible Uh-Huhs

Circumstances, that is the printed word, compel us to utter two very audible uh-huhs as the business man's bible, his well-edited business press, prints the item indicating that values in Wall Street have increased by approximately fifteen billion dollars from January 1, 1943 through August 1, 1944. This was to have been a profitless war, or so the public had been informed. How come, then, increases in the value of stocks listed on the New York Stock exchange by such a tremendous amount?

January 1, 1943, a full year after Pearl Harbor, stocks were worth almost thirty-nine billion dollars. August 1, 1944, just a year and a half later stocks had risen in value to more than fifty-three billions of dollars.

There must be something wrong here. Wages haven't increased that much in the aggregate base scales; the working man hasn't been able to save that much money in his cash pile or in his war bonds.

Could it be possible the rich, who owned the stocks in the first place, have added that much to their wealth?

You said it brother—that's exactly what happened!—The Progressive Miner.

Britain's New Social Security Plan

London. — Astounding a somewhat skeptical world, who thought that their discussion of the Beveridge plan was mere home-front propaganda and that their government would be willing to really go ahead with an adequate social security system five years of all-out war, the British announced a cradle-to-the-grave security plan, which is only slightly less thoroughgoing than was the Beveridge plan.

The plan, termed by the gov't its "prosperity and happiness program" and blessed by Beveridge who thought it was even an improvement over his own, is all-encompassing, providing for every man, woman and child, and will be financed by contributions from all who are able to pay. Benefits begin at birth, with a maternity allowance, and end at death with a grant. They cover sickness, invalidism, unemployment, retirement, widows' pensions, orphans' allowances, industrial injuries, family allowances, maternity and death grants. Some of the benefits will be:

Objections

Private profits insurance forms and the Labor Party were not so enthusiastic, however. (Only insurance company that OK'd the earlier Beveridge plan was the big co-operative insurance setup). A spokesman of the insurance companies said they will "fight it to the end," because it "short-circuits approved societies," and because the death benefits, they feared, would be a blow to industrial and other insurance. The Labor Party, on the other hand, criticized the fact that the plan makes (1) "insufficient provision for children," (2) because it does not relate its benefits directly to the cost of living, as the Beveridge plan would have done, and (3) because the plan's unemployment benefits will last only 30 weeks instead of indefinitely.

Commented TIME magazine (U.S.A.): "Britain, the cradle of Capitalism, was peacefully, but irresistibly, trending toward state socialism."

Tho the plan has not yet been enacted into law, its approval seems certain, as it is proposed by the government itself.

GROWTH OF THE AFL

Membership of the American Federation of Labor now stands at the highest point in its sixty-four year history, AFL Secretary-Treasurer George Meany announced on Oct. 9.

The total dues-paid membership of the Federation as of August 31, the close of the AFL's fiscal year, was 6,806,913. This represents a net gain of 242,772 over the Au-

gust figure of 1943, when the total was 6,564,141.

Mr. Meany emphasized that the membership figure does not include more than 1,500,000 AFL members now serving in the armed forces.

HOMES!

LONDON.—As part of its reconversion program, the British government proposes to build 4,000,000 modern homes in bomb-ravaged England within 12 years after the shooting stops.

In making the announcement, Thomas Johnston, secretary of state for Scotland, said that applications are on hand for the construction of

221,000 temporary houses.

THE MARCH OF LABOR

IN THE WIND

From THE NATION

Dr. Ralph Cooper Hutchison, president of Washington and Jefferson College, addressed a recent meeting of the Washington Council of Republican Women in these words: "The principle which says you have too many pigs and must kill them, whether you want to or not, is the same principle which says that a nation has too many Jews and kills them for the good of society. The subordination of the individual to the state is applied here, only in a lesser degree. Are we to defeat Hitler only to be subjugated to the same principles?"

It is the official position of the British Colonial Office and the Palestine government that there is no room in Palestine for further Jewish immigration. But the Journal d'Egypte reports that the Egyptian Ministry of Social Affairs is considering a request by the Palestine government for 15,000 Egyptian laborers to be used on civilian public works.

The news is better from South Africa. A number of typists employed in the government pension office at Pretoria protested against a rule requiring them to address correspondence to Negro pensioners in the same manner as to white ones, using "Dear Sir" or "Dear Madam" and ending "Your Faithfully." The protesting typists were told that their services were no longer required.

Festung Europa: The Argentine envoy to Denmark has moved to Sweden, with part of his staff. The Argentine consul in Copenhagen has also gone to Sweden.

A MAN WHO WORKS FOR A CAUSE

Darlington Hoopes, Vice-Presidential candidate of the Socialist Party, who while a member of the State legislature of Pennsylvania was selected by the newspapermen of Harrisburg as the most able

DARLINGTON HOOPES

member of the State legislature, has stated that:

"Neither the Republican or Democratic parties solved the unemployment problem in the past and cannot be expected to do so in the future period since they are both tied to the private profit,

so-called free enterprise, system

which has been responsible during the last generation for two world wars and the 'great' depression."

He further stated that "We the people, through our governments,

public corporations, cooperatives,

and other democratically controlled

agencies must own and operate

the industries, not for the profit,

of a few rich men, but for the sole

purpose of producing plenty and

jobs for all."

Mr. Hoopes is a prominent labor

lawyer in the city of Reading, Pa.

The Socialist Party city adminis-

tration of Reading as well as

Bridgeport, Conn., are both back-

ing the Socialist Party National

Ticket i. e. Norman Thomas for

President and Darlington Hoopes

for Vice-President.

WOMEN RAIL WORKERS 8 PER CENT OF TOTAL

The number of women employed on the rails reached 112,663 in April, a gain of 35 per cent over the same month of last year, according to a report issued this week by the Interstate Commerce Commission. This represents about 8 per cent of the total number of employees, which was 1,412,184 in that month.

Idleness travels very slow and Poverty soon overtakes her.—Hunter.

Big Business Getting Bigger . . .

Big Business is getting bigger, and presents a serious menace to democracy in the years ahead, the CIO research department warns in the issue of Economic Outlook.

"CIO unions do not go in for trust busting of the old style," the report says, pointing out that big concerns are here to stay. But, it adds, "power must be tempered by democratic participation."

The questions that the man on the street corner is asking, the CIO statement asserts, are these: "Isn't there any limit to the privacy of private enterprise? Just how free do we want free enterprise to be? If the rest of us are to have freedom, isn't there some limit to the privacy for a huge concern? Haven't we a right to know the plans of the company for the Main Plant?"

Some of the facts the CIO cites to back up its statements are these: More than half of the government-owned plants are operated by only 31 corporations. One hundred companies had received 86 per cent of the value of government contracts by December, 1940. By the summer of 1943, they were still getting 70 per cent of the jobs.

U. S. Steel owns over \$2,000,000,000 worth of the national wealth, and through its employees, the shops in which its workers spend their money, and the employees of plants whose market is U. S. Steel, close to two million people are affected by U. S. Steel's decisions.

General Motors has assets of more than \$2,000,000,000, it hires half a million persons and perhaps half that many again depend for a livelihood on its orders for parts or on sales outlets.

Such power, the CIO points out, means that these giant corporations control the destinies of great numbers of workers who may have their pay cut, or their jobs taken away from them.

"CIO unions are asking for the guaranteed annual wage in an effort to narrow the range of business control over the lives of their people," the report says. — The New Leader.

Let's Plan Co-op Housing

Housing, we believe, is one of those commodities which will never satisfactorily be provided for the consumer until the consumer himself do to something about it.

Both business and government planners are counting on a heavy building program after the war. A housing boom is not to be welcomed, however, if it means a rush of private builders to lay out new garish, and ill-planned subdivisions and erect on them shoddy dwellings which are physically inadequate and esthetically deplorable. These districts are the slums of the future. Are we going to build more of them?

The overcrowding, dangerous streets, lack of play space, and jumble of architectural effects which mark our present cities can be avoided in our new communities. Cooperative building is one way to insure consideration of the consumer's interest, and it has the additional important advantage of making possible large economies in land purchase and building costs, if undertaken on a fairly large scale.

The interest being shown by cooperators and labor union groups in cooperative solutions to the housing problem is hopeful. But if such a program is to become a reality on any large scale after the war, plans should be begun right now.

From the many nuclei of interest which now exist could come study groups to survey the needs, and then organizations ready to buy land and build as soon as conditions permit. A central advisory and technical service might be built up from an interchange of information among such groups.

Many things are possible in this yet scarcely touched field of co-operation. But the time to begin study and action is now.—Co-Op News.

CAPITALIZING ON DECENCY

One of the columnists who writes regularly for the rabidly-Roosevelt Philadelphia Record is a person whose name is Charles Fisher. We don't know whether Mr. Fisher is a Jew or not. Moreover, we don't care. But we do think he's crying "wolf, wolf" in an effort to create a reaction favorable to Sidney Hillman's efforts to herd union workers into the Roosevelt camp.

Mr. Fisher complains that Republican speakers are appealing to anti-Semitism by referring to Hillman as an "ex-pants presser," a "Russian emigrant" and the like. The GOP spellbinders, he asserts, make their real meaning clear by "their winks."

Well, we don't doubt that there are Republicans who would do just that—just as there were Democrats who deserted their own candidate in 1928 because Al Smith was a Roman Catholic. But we think it's mighty cheap—and perhaps frightened—maneuver to attempt to make an issue out of such infrequent campaign tactics.

We hope that Mr. Hillman will not be headed by the workers of America. We hope it, however, because we want every wage earner to vote for Norman Thomas and Darlington Hoopes, and not because of Hillman's religion and ancestry.

Socialists recognize a Jew, Karl Marx, as their principal theorist. In more recent times the recognized leader of the American Socialist movement was Morris Hillquit, a Jew whose memory all Socialists revere. We could extend the list for several columns. However—

Coming back to Mr. Fisher, we note his comment that "most people have a core of decency." And we just wonder whether he isn't abusing that decency by arousing it against a straw man in the hope of capturing the sympathy and votes of decent people who might otherwise reject the activities of the Hillman-Browder alliance.

The idea is," Matthew concluded, "that no one who speaks the Slovene language, even if he lives within the old Austrian border, shall lack the chance of keeping contact with his own people and their allies."

FARMERS NOW HAVE MONEY IN THE BANK

American farmers are now in the strongest financial position in history, according to the Department of Agriculture. Since Pearl Harbor tillers of the soil have increased their cash, bank deposits and savings bonds by more than 12 billion dollars.